

İdealist bilim ve fikir adamı, “örnek insan” Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat

Prof. Dr. Recep Öztürk

Rahmetli Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat'ın tıp fakültesi öğrenciliği, tıpta uzmanlık öğrenciliği ve öğretim üyeliği döneminde talebesi olma onur ve talihini yakalayanlardan biriyim. 1998 yılında aramızdan ayrılmasına rağmen, bir model olarak içselleştirdiğimiz yaşam ilkelerinden ve geride bıraktığı ölümsüz eserlerden feyz almaya devam ediyoruz. “Hocaların hocası” unvanını en çok hak edenlerden biri olan Unat'ın fikirlerinin günümüz Türkiye'sinde bilinmesi ve hayata geçirilmesi büyük bir ihtiyaçtır.

Bu yazıda Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat'ın öz geçmişini özetleyip idealist bir bilim ve fikir adamı ve genç kuşaklara model olacak örnek bir insan olan hocanın yaşam felsefesi konusunda ipuçları veren farklı yönlerine temas edeceğiz.

Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, 19 Ağustos 1914 tarihinde Ankara'da doğdu. Babası 1916'da Kafkas Cephesi'nde şehit olan mülazımı evvel Hafız Mehmet Efendi, annesi Raşide Hanım'dır. İlk öğrenimini İstanbul Şark İdadisi'nde 1925'te; orta öğrenimini Kabataş Erkek Lisesi'nde 1931'de bitirmiştir. Aynı sene İstanbul Tıp Fakültesi'ne girmiş ve

1937'de hekim olmuş-tur. Tıp eğitimi sırasında Tıp Talebe Yurdu'nda yatılı kaldığından, “Sihhat ve İçtimai Muavenet Vekaleti”ne olan dört senelik mecburi hizmetine karşılık, sınıfın en başarılı yedi öğrencisi arasında İstanbul Üniversitesi emrine verilerek, Mikrobiyoloji, Parazitoloji ve Salgınlar Bilgisi Enstitüsü'nde 1938 yılı Kasım ayında asistan, 27 Mayıs 1940'da uzman olmuştur. İkinci dünya savaşı sırasında 30. 1. 1941'den 22. 8. 1942'ye kadar Trakya'da 33. Tümen sıhhiye bölümünde, 22. 8. 1941'den 25. 3. 1942'ye kadar Gümüşsuyu Askeri Hastanesi'nde İntaniye Seririyatı ve Bakterioloji Laboratuvarı'nda çalışmıştır. Dr.

Unat, 16 Aralık 1942'de "Mikrobiyoloji, Parazitoloji ve Salgınlar Bilgisi" doçenti unvanını kazanmış, 16 Ocak 1943'te enstitüye doçent olarak tayin edilmiştir.

Gureba Hastanesi Laboratuvar Şefliği vb. değişik ek görevlerde fedakârca çalışan Dr. Unat, İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından bilgi, görgü ve ihtisasını artırmak üzere, Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmiştir. Kasım 1946 Ekim 1949 tarihleri arasında ABD'de çeşitli alanlarda çalışmıştır. Dr. Unat, tüm yaşamında olduğu gibi ABD'de de zamanını çok iyi kullanmış, değişik alanlarda (Pennsylvania Üniversitesi Tıp Okulu, Dermatoloji Araştırmaları Laboratuvarı'nda tıbbi mikoloji; John Hopkins Üniversitesi Hijyen ve Halk Sağlığı Okulu'nda da malarioloji ve tropikal parazitik hastalıklar kursları; John Hopkins Üniversitesi, Hijyen ve Halk Sağlığı Okulu'nda "Master of Public Health" (M.P.H.); National Institute of Health'de Mikrobiyoloji Enstitüsü'nün İnfeksiyon Hastalıkları Laboratuvarı'nda virüs, mikoloji ve tropikal hastalıklar; Washington Ziraat Vekaleti Milli Müzesi "Böcek İdentifikasyonu Laboratuvarı, "Communicable Disease Center"a bağlı laboratuvarlar, Alabama'daki Virüs ve Rickettsia Laboratuvarları) bilgi ve becerisini artırmıştır.

Kuracağı laboratuvarlar için biriktirdiği dokümanları ve hasta materyallerini alarak 1949 Ekim'inde yurda dönerek üniversitedeki vazifesine başlamıştır.

Ek görev olarak 1951'de Dünya Sağlık Teşkilatı'nın Tüberküloz Olgunlaşma ve Gösteri Merkezi'nin laboratuvarını kurmuş ve buradaki muayene ve kursları 27. 1. 1958 tarihine kadar yönetmiştir.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin kuruluşunda görev almış, 5 Eylül 1967'de faaliyetine geçen Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nin Mikrobiyoloji Tropikal Hastalıklar ve Parazitoloji Kürsüsü'nü kurmuş ve emekli olana kadar başkanlığını yürütmüştür. Başkanı olduğu bu kürsü, İ.Ü. Senatosu'nun kararıyla 8 Temmuz 1976'da "Mikrobiyoloji, Parazitoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları Kürsüsü", YÖK Kanunu'nun kabulünden sonra "Mikrobiyoloji Anabilim Dalı" adını almıştır. Prof. Dr. Unat emeklilik yaşı dolayısıyla ayrıldığı 31 Ağustos 1983 tarihine kadar kesintisiz olarak görev aldığı bu Kürsü ve Anabilim Dalı'nı yönetmiştir. Emekliliğinden sonra da 24 Haziran 1992 tarihine kadar, Anabilim Dalı'ndaki derslerine ve çalışmalarına sözleşmeli öğretim üyesi olarak devam etmiş, böylece 50 yılı İ.Ü. Tıp Fakültesi'nde öğretim üyesi olarak çalışmak suretiyle 54 yıl hizmet vermiştir.

Prof. Dr. E. K. Unat, senato üyeliğinden başka 'Fakülte Yönetim Kurulu'nda da idari görev almış, çeşitli ko-

misyonlarda çalışmıştır.

İ.Ü. Tıp Fakültesi'ndeki 50 yıllık hizmet süresi içinde 15 bine yakın öğrenciye hocalık etmiş, 1958-1983 yılları arasında 5 doçent, 1 yardımcı doçent, 46 uzman ve 8 mikrobiyoloji doktoru yetiştirmiştir. Sözleşmeli öğretim üyeliği sırasında da 2 doçent, 11 uzman, 1 mikrobiyoloji doktorundan başka Anabilim Dalı'nda uzmanlık alan herkesin yetişmesine yardımcı olmuştur.

Shigella sonnei, Dirofilaria conjunctivae, Salmonella eastbourne, Linguatula serrata, Shigella boydii, Cryptococcus neoformans, Toxoplasma gondii, Leptospira canicola, Capillaria hepatica, Pneumocystis carinii, Hymenolepsis diminuta, bağırsakta Sarcophaga, idrar yollarında Lucilia, insanda Hypodermiyasis, Protophomiae terranova, Gemella haemolysans'ın ülkemizde ilk defa ya yalnız ya çalışma arkadaşlarıyla birlikte Prof. Dr. Unat göstermiştir.

Prof. Dr. Unat, Türkiye Parazit Coğrafyası çalışmalarına öncülük ettiği gibi, Türkiye'nin Parazitoloji ve Mikrobiyoloji Tarihi'ni yazmış ve Türkiye'de Parazitoloji ve Mikrobiyoloji terminolojisinin tesisine çalışmıştır. Ayrıca Tıp Tarihi ve Terminolojisi ile ilgili yayımlarda bulunmuş, Halk Sağlığı Eğitimi üzerinde çalışmıştır.

Prof. Dr. Unat, özellikle Türk mikrobiyolojisini dışa bağımlılıktan kurtarmaya yönelik çalışmalara ağırlık vermiş, bu arada balıktan hazırlanan besiyerlerini tarif etmiş ve geliştirmiştir.

Prof. Dr. Unat'a 1955'te çıkan Tıbbi Mikoloji Ders Kitabı ile ilgili olarak Türk Tıp Cemiyeti Çolakoglu mükafatını; tıp tarihine katkılarından dolayı da İstanbul Tabib Odası, 1987 yılı Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver ödüllü plaketini vermiştir.

Bilebildiğimiz kadarıyla dünyada alanında ilk kez 32 yıl önce bir bilim adamı "Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş ve İslam Dini" konusunda halkın da anlayabileceği dille bir eser yazmıştır.

Almanca, İngilizce ve Fransızca bilen Prof. Dr. Unat, Türk Tıp Akademisi, Türk Tıp Cemiyeti, Türk Mikrobiyoloji Cemiyeti, Türkiye Parazitoloji Derneği, Ankara Mikrobiyoloji Derneği, Türk Biyoloji Derneği, Türk Tıp Tarihi Kurumu, Verem Savaş Derneği, İstanbul Halk Sağlık Eğitimi Komitesi, İstanbul Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş Derneği, Çevre Koruma ve Yeşillendirme Demeği ve ayrıca The New York Academy of Sciences'in üyesiydi. İstanbul Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş Demeği ve Türk Tıp Tarihi Kurumu'nun Şeref Başkanlığı'nı yapmıştır.

Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, 13.4.1998 tarihinde vefat etmiş, Cerrahpaşa Tıp

Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat'ın şehit babası "mülazim-i evvel" Hafız Mehmet Efendi...

Unat, uzmanlık alanında en iyi olmak gayreti ve istikrarlı çalışma; meslek onur ve ciddiyeti; uzmanlık uğraşı dışında ülke sorunlarını belirlemek, çözümler üretmek; halkın eğitimine katkıda bulunmak gibi misyonları ilke edinmiştir.

Fakültesi'ndeki törenden sonra, Şişli Camii'nde cenaze namazı kılınmış ve Feriköy'deki aile mezarlığına defnedilmiştir.

Yukarıda özgeçmişini özetlemeye çalıştığım hocam Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, her konuya ciddi ve derin bir şekilde eğilirdi. Sadece mikrobiyoloji, klinik mikrobiyoloji, parazitoloji, infeksiyon hastalıkları değil, tarih ve tıp tarihi, tıp eğitimi ve sosyal konular konusunda da derinlemesine bilgi sahibiydi.

Ülkenin genel gidişi üzerinde çok düşünür, günlük politikaya bulaşmadan geleceğin güçlü ve müreffeh Türkiye'sine kavuşmak için görüşlerini yazardı ve her ortamda savunurdu.

Hocanın genel özelliklerini ve duyarlılıklarını şöyle belirtebiliriz: Uzmanlık alanında en iyi olmak gayreti ve istikrarlı çalışma; meslek onur ve ciddiyeti; uzmanlık uğraşı dışında ülke sorunlarını belirlemek, çözümler üretmek; halkın eğitimine katkıda bulunmak; her zaman sadece doğrudan ve haklıdan yana olmak; mütevazı olmak.

Yıllarca beraber çalıştığı ve kendisinden sonra Anabilim Dalı Başkanlığı'nı yürüten Prof. Dr. Ayhan Yücel, Unat hoca için şunları söylüyor:

Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, "Osmanlı Tıp Terimleri Sözlüğü" çalışması sırasında vefat etmiştir (1998). Sözlük, Prof. Dr. Ekmeleddin İhsanoğlu ve Prof. Dr. Suat Vural'ın katkılarıyla bitirilip yayınlanmıştır.

"Bütün ömrü okumak, öğrenmek, yazmak ve öğretmekle geçti. Çok şerefli, başarılarla dopdolu geçen bir ömür... Öğrencileri ile, hastaları ile haşır neşir, kitaplarıyla başbaşa, laboratuvar ve klinikte geçen bir ömür... Hep okumak, hep araştırmak, hep öğrenmek, hep öğretmek, hep tanıyıp tanıtmak peşinde geçen koca bir ömür..."

"Geniş ilim, kültür ve faziletinin etkisinde kaldığım hocam Unat; ilim ve kültüre vukufu, tükenmek bilmez enerjisi, kuvvetli hafızası, engin vazife duygusu ve takip hissi, imkânsızlıklar içinde yapılabilecek olanı gerçekleştirmesi, zamanı, malzemeyi ve enerjini yerinde ve çok iyi kullanmayı bilmesi, millet ve memleket sevgisi, kadirbilirliği, sıra ve saygı şuuru, ciddiyet ve disiplini, vakur ve dürüst yaşamı, sahip olduğu hekimlik ve hocalık bilgi ve sanatı, öğretme kabiliyeti, feragat, fazilet ve imanıyla, daha nice önderlik vasıflarıyla yalnız biz öğrencilerine değil, birçok nesillere gıpta ve hayranlıkla bakılacak bir misal vermiştir.

Hepimizde bu misallerin birçok anısı mevcuttur.

Ona "Ateş Ekrem" lakabını veren arkadaşları boşa söylememişlerdir ve adeta onun çileli bir yolu aydınlatacak bir ateş, bir meşale olacağı müjdesini vermişlerdir.

Onun şahsiyetinin en önemli özelliği, hayatına, meşguliyetine yön veren husus; her zaman hak ve hukuku gözetmek, zayıfı kuvvetliye ezdirmemek, hakkın ve haklının yanında olmak, kimsenin hakkını kimseye yedirmemek, mağdur ve masum insanları gözetip kollamak olmuştur. Bu uğurda mücadele vermiş, zorluklardan yılmamıştır."

Unat hoca günümüzün erdemli abide şahsiyetlerinden idi. Mümtaz bir aileden devralınan yüksek seciye sahibi hocamız, hocalarına ve büyüklerine karşı çok hürmetkâr ve vefakârdı.

Yazmış olduğu onlarca kitaptan biri olan "Genel Tıp Mikrobiyolojisi ve İnfeksiyon Hastalıkları Bilimi (1983)" kitabındaki ithafı şöyledir: "Ömrü boyunca uğruna dövüştüğü Rumeli'nin kaybedi-

lişinin yasını tutarak ölen dedem Kolağası Ahmet Fevzi Efendi'nin ve üç büyük göçle bıraktığı ülkelerden bana ninniler söylemiş, destanlar ve olaylar anlatmış ninem Emine Hanım'ın aziz ruhlarına..."

Birinci Dünya Savaşı'nda Kafkas Cephesi'nde şehit düşen muhterem babası, Mülazimi evvel Hafız Mehmet Efendi'nin cepheden zengin bir edebi üslupla yazdığı mektup, aileye bırakılan büyük bir kültür mirası olup hocanın yaşamına yön veren başucundan eksik etmediği bir "hazine"dir.

Şehit baba tarafından, annesine cephe koşullarında yazılan ve hocanın başucundan eksik etmediği mektuptaki temel vurgular şunlardır:

1. "Yalandan, iftiradan sakındırma" nasihatı,
2. "Mutlaka iyi okullarda okutup iyi bir insan olarak yetiştirme" temennisi,
3. "Bütün bu dilhıraş (yürek yakan) haller hep kendi kusurlarımızdandır; kusurumuzu daima tashih edelim. Eğer tashihi ahlak etmezsek aklımıza gelmeyen başımıza gelir" uyarısı.

Bu sözler, cephede en olumsuz şartlarda bile şehit babanın en yüksek idealler peşinde olduğunun delilidir.

Haliyle bu temennilerin ve nasihatlerin, aynen kabul edilen bir şehit duası olarak Ekrem Kadri Unat hocanın şahsında netleştiği çok açıktır.

Hocamız sadece bir bilim ve düşünce adamı değil, aynı zamanda huzurlu, mutlu ve güçlü bir aile reisidir. Aile yaşamında dikkat çeken hususlardan birkaçı şunlardır:

- 1) Saygıyla, minnetle hatırlanan ve bir ömür boyu başucundan eksik etmediği şehit babanın mektupları;
- 2) İmrendirici bir anne sevgi ve saygısı;
- 3) Eşine derin sevgi ve saygı;
- 4) Çocuklarının en ileri ve iyi şartlarda yetiştirilmesi ve ilgi alanlarında onları özgür kılma.

Mesleğinde en iyi olma gayreti

Hocaların hocası Unat'ın ilk prensiplerinden biri, mesleğinde en iyi olma gayretidir. Bu gayeye giderken hocanın dayanak aldığı kültür kodlarımızın şu esaslar olduğu açıkça görülmektedir:

İstikrarlı şekilde öğrenme gayreti, ilim beşikten mezara kadardır ilkesi, öğrenilenleri ülke yararı için uyarlayarak kullanıma sunmak arzusu, en iyi şekilde öğretme heyecanı, uygulamalı ve "interaktif" eğitime (karşılıklı bilgi alışverişi) önem vermek hocanın eğitim metodunun temel taşlarıydı. Unat hocamız, "öğrenci asistanı, asistan öğretim üyesini yetiştirir" sözünü çok sık tekrar ederdi. Hocamız bilgi üretimi, üretilen bilginin öğretilmesi konusunda büyük bir aşk ve şevk sahibiydi. "Hayat üretmekle anlam kazanır, üretmeden yaşanacak bir hayat anlamsızdır" sözünü sıkça dile getirirdi.

Hocamızın sevgi ve takdirini kazanmış öğrencilerinden Prof. Dr. Mustafa Samastı, Unat hoca için şöyle diyor: "Tıp öğrenciliğimin 1970'e tekabül eden ikinci yılı, beni en fazla etkileyen ve hatırası canlı kalan bir yıl olmuştur. İlk kez girdiğim mikrobiyoloji derslerinde olağanüstü anlatımı ile Ekrem Kadri Unat hocamız bizleri, heyecan verici bir dünyaya sürükler, adeta olayların canlı şahitleri konumuna getirirdi. O, mikrobiyoloji dersleri yanında tarihe ve kültüre engin vuküfiyeti ile daima irfan parıltıları saçan, satır aralarında bizlere hayat dersleri de verirdi.

E. K. Unat bizim gözümüzde, çok farklı bir hoca idi. Kendisine karşı derin bir sevgi beslerdik. Başlangıçta bende uyandırdığı güvenilen, karşısındakine güven veren ve erişilmez bir derinliğe sahip olduğu izlenimi, daha sonra mesleki birliktelik şerefine erdiğim 23 yıllık süre içinde de azalmadan devam etmiştir. Onun varlığında kendimizi her yönden güvende hissederdik."

Özgün bilgi üreten, aksiyoner bilim adamı

Taklitçi ve reaksiyoner değil; özgün bilim üreten, aksiyoner bir bilim adamıydı.

Dr. Samastı'nın ifadeleriyle Unat hoca, "Araştırmalarında son derece ihtiyatlı ve kuşkucu idi. En ufak ihtimali bile dikkate alır, kesin kanaate ulaşıncaya kadar bütün yolları denerdi. Aradığını bulduktan sonra bile diğer alternatiflerin peşini bırakmaz, onları da değerlendirmeye alırdı".

İstanbul'da 1970'te yaşanan kolera salgınında, olayın Vibrio eltor'dan kaynaklandığını, Dünya Sağlık Örgütü'nün

o günkü yanlış önerilerin aksine “parakolea” için karantina gerekmediğini savundu, söyledi, yazdı.

Unat hocanın bir söyleşideki sözleri çok öğreticidir: “Bu salgının Vibrio eltor’dan ileri gelen parakolera salgını olduğunu 16. 10. 1970 tarihinde resmen bildirdiğim zaman, gazetelerin hemen hepsinde meçhul hastalığın kolera olabileceği üzerinde çeşitli yorumlar vardı... Benim bildirimden sonra “tıp lisanında parakolera yoktur” diyenlerin gürültüleri ve gerçek kolera etkeni olan V.cholera ile bu salgını yapan V.eltor arasındaki farkı bilmediklerini sözleri ve yazılarıyla ilan edenlerin “bu mikrobu biz daha önce ayırmıştık” çığlıkları 5 Kasım 1970 tarihindeki Mikrobiyoloji Cemiyeti’nin yüzden fazla ilgisinin iştiraki ile yapılan toplantısına kadar sürdü.

İlgilenenlere yayınlanan tutanakları okumalarını tavsiye ederim. Unat hocanın tek başına önderlik ettiği mücadeleye sonrasında Türkiye’ye karantina uygulanmadı.

Ülke ihtiyaçları doğrultusunda fedakârlık

Unat; kişinin şahsi ilerlemesi yerine, ülke ihtiyaçları doğrultusunda fedakârlık yapmasına önem verirdi ve bunu bizzat yaşayarak gösterdi. 1950’li yıllarda yazdığı Diş Hekimleri için Mikrobiyoloji Kitabı’nın önsözünde “Bugünün yeni kıymetlerinin bulucuları geniş sahaların satırlarında at oynatanlar arasından değil, küçük sahaların derinliklerine girebilenler arasından çıkıyor” demesine rağmen ülkenin geleceği için kendini feda ederek, şahsi kemalat yerine geniş sahalarda at oynatıp ülkenin yüzlerce evladının bilimle tanışmasına önderlik etmiştir.

Milli tutum takınma bilinci

Hocamız kendisini milletine ve ülkesine hizmete adanmıştı. Her olayı ülkemizin bugünü ve geleceği açısından ele alır ve özgün milli politikalar belirlenmesi için çalışırdı. Bu başlık altında hocanın önem verdiklerini sıralarsak: Ülke imkânlarını tasarruflu kullanmak, israf etmemek, kendi şart ve imkânlarımızla yapılabilecek bir tıbbi mikrobiyoloji, ülke koşullarının gerektirdiği eğitim, ülke koşullarının ihtiyaç duyduğu uzmanlık; “Parazitoloji, Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları”.

Hocamız bugün halen tartışılmakta olan uzmanlık alanımız için belki ileride daha iyi anlaşılacak hedefi yıllar öncesinde koymuş ve Cerrahpaşa Tıp Fakültesi’nde 1976’dan itibaren bizzat uygulamıştı.

Hocamıza göre “Parazitoloji, Mikrobiyoloji ve İnfeksiyon Hastalıkları” bir bütündü.

Tarih bilinci

Hocamızın tarih bilgisi ve bilinci çok güçlüydü. Tarihe olan bu ilgisinin ana kaynaklarının şunlar olduğunu görürüz: Haksızlıklara karşı çıkmak (hak etmediği halde başarılı denilenleri değil, gerçek hak edenleri belgelerle ortaya çıkarmıştır); hakkı sahibine verme aşkı, unutulmuş / unutturulan kişi ve kuruluşların hizmetlerini ortaya çıkarma kadirşinaslığı; milletin ve devletin geleceğini inşa etmek...

Hocamız, “Geçmişine sahip çıkmayanın geleceği olamaz. Ölülerine ve büyüklerine saygıyı kaybeden uluslar büyük insanlar yetiştiremez ve tarihin içinde yok olmaya mahkûmdurlar” derdi.

Unat hocamız, tıp tarihi konusunda 5 kitap, 100’den fazla yayın yapmış ve böylece fikirlerin sadece kuru laflarla değil, belgeye dayanarak yazıyla ortaya kanması gerektiğini yaşamıyla göstermiştir.

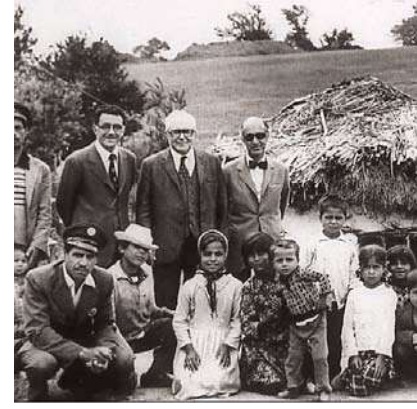
Bilim dili olarak Türkçe ve yabancı dille yüksek öğretim

Hocamız milli dil ve benliğimizin yaşaması için çok titizlik gösterirdi. Sade, halkın bildiği ve kullandığı dilin hakim kılınması gerekliliği temel düşüncesiydi. “Türkçe her tür yabancı kelimedenden zaman içinde kurtarılmalı,” derdi.

Hayatında çok önem verdiği konulardan biri yabancı dille yüksek öğretim konusuydu. Yabancı dille yüksek öğretime karşı olan hocamız bunu değişik ortamlarda savunmuş ve yazılarında dile getirmişti.

Hocamız gençlerin değişik yabancı dilleri öğrenmesini ister ve bunu geliştirmiş dünya nasıl yapıyorsa öyle yapalım derdi. “Yabancı dil bilmek başka, yüksek öğretimi yabancı dille yapmak bambaşkadır” diye ifade ederdi. “Yabancı dille yüksek öğretim olmaz. Tarihinde müstemleke olmamış hiçbir ulus kendi dili dışında bir dille eğitim yapmamıştır” derdi ve bu uğurda amansız bir mücadele verdi. Yabancı dille yüksek öğretimi savunana “Yabancı ülkelere hazır eleman mı yetiştirilebilir?” sorusunu sorardı.

Hocamız, yabancı dille yüksek öğretimi dil öğrenmenin, bilim adamı yetiştirmenin aracı sayanlara “İyi dil bilme, iyi öğretmek, iyi araştırma yapmak ayrı şeylerdir” diye cevap verirdi.

Unat Hoca ve çalışma arkadaşları sık sık tekrarladıkları bir saha çalışmasında...

İstikrarlı şekilde öğrenme gayreti, ilim beşikten mezara kadardır ilkesi, öğrenilenleri ülke yararı için uyarlayarak kullanıma sunmak arzusu, en iyi şekilde öğretme heyecanı, uygulamalı ve “interaktif” eğitime önem vermek hocanın eğitim metodunun temel taşlarıydı. Unat, “öğrenci asistanı, asistan öğretim üyesini yetiştirir” sözünü çok sık tekrar ederdi.

Üniversitelerimizin hakkında düşünceleri

Hocamız üniversitelerde eğitim ve öğretimin kaliteli olmasını ister, bunun için büyük gayret gösterirdi. Milliyet Gazetesi’nde 12. 06. 1991 tarihli yazısında hoca şu konulara değinmiştir:

“Neden üniversitemiz belli bir düzeyin üstünde değerlendirme notu alan 124 üniversite arasında yok? (1991 yılında)

Türkiye koşullarını, uygulanabilirliği gözetmeden çıkarılan uygulanamayan yasalar; sık değiştirilen yönetmelik ve tüzükler üniversitede kaliteli öğretimi ve dünyayla yarışını engellemektedir.

Sanat ve spordaki yarışma ruhunun ve dolayısıyla kamuoyu desteğinin olmaması üniversiteleri geri bırakan ana sorundur.

Yetenekli, iyi yetişmiş akademik personel ve alt yapı eksiklikleri diğer geri kalış sebepleridir”.

YÖK hakkında görüşü

Unat hocanın 28 Kasım 1981 tarihli Cumhuriyet gazetesindeki yazısından yapılan alıntılar YÖK konusundaki gö-

Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat çalışma arkadaşlarıyla TÜBİTAK-Gebze ziyaretinde (1992).

Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, gençlerin değişik yabancı dilleri öğrenmesini ister ve bunu 'gelişmiş dünya nasıl yapıyorsa öyle yapalım' derdi. "Yabancı dil bilmek başka, yüksek öğretimi yabancı dille yapmak bambaşkadır" şeklinde düşüncelerini ifade ederdi. Yabancı dille yüksek öğretimi dil öğrenmenin, bilim adamı yetiştirmenin aracı sayanlara "İyi dil bilme, iyi öğretmek, iyi araştırma yapmak ayrı şeylerdir" diye cevap verirdi.

rüşlerini net olarak yansıtır:

"Atamalarda seçim iyi yapılmazsa üniversitelerde 'efendilerinin bendesi, bendelerinin efendisi' olanların saltanatı kurulabilir."

"Öğretim üye ve yardımcılığı ile ilgili maddeler çekici değil, ürkütücü ve kâçıdır."

"Doçentlik ve profesörlük tezini kaldırmak yanlıştır."

"Öğrenciler arasında para gücüne dayalı eşitsizlik yaratan her şey sakıncalıdır."

"Yabancı dil bilmek başka, yüksek öğretimi yabancı dille yapmak bambaşkadır."

Üniversitelere giriş sınavı

Hocamız başarılı üniversitenin esas temelini iyi öğrenci olduğunu belirtir ve konuyla ilgili sorunları ve çözüm yollarını gösterirdi.

Ülke genelinde orta öğretimde fırsat eşitsizliği olduğunu belirten Unat, Anayasa'nın "Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa ayrıcalık tanınmaz" hükmünün uygulamada sakatlandığını düşünür ve ifade ederdi. Çözüm olarak, "Yurdun her köşesinde yetenekli insanların bulunup yetiştirilmesi, lise-deki başarının dikkate alınması, lise düzeyinde mesleki ayrışmanın (tıp, sanat, ticaret...) sağlanması"ni önerirdi.

Üniversite kontenjanları ülke ihtiyacına göre belirlenmeli diyen Unat, dershanelerin durumunu eleştirir ve bunun lise öğretmeninin itibarını kırıcı bulurdu. Rahmetli hocam, bugün "TUS Dershaneleri" tablosu karşısında ne derdi acaba?

Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı

Hocamız ülke kurumlarının hepsini araştırır ve olumlu eleştiriler yapardı. Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı'nın çalışmalarını yakından takip eder, ülkenin stratejik kurumları arasındaki bu kurumun gelişmesi için her gayreti gösterirdi.

Yetmiş yaşını aştığı ve emekli olduğu dönemde RSHMB için çağrıldığı Ankara'ya severek gitmiş önerilerini yerinde ilgililere sunmuştu.

Yazdığı bir yazıda konuyla ilgili önerilerini sunmuş RSHMB ile Amerikan Ulusal Sağlık Enstitüsünü (NIH) karşılaştırmış ve RSHMB'nın son yıllardaki geri kalmışlık nedenlerini ve çözüm yollarını net olarak ifade etmiştir.

RSHMB için yaptığı önerileri şu başlıklar altında sunmuştur: "Bilimsel danışma kurulu, Enstitünün yeniden organizasyonu, genç kuşakların ülke dışına ileri eğitimi, kütüphanenin zenginleştirilmesi, kalifiye personelin teşviki ve kurumda kalmasının sağlanması; idarecilerin uzun süre görevde kalmasının sağlanması".

Sağlık kurumları neden iyi çalışmıyor?

Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, sağlık kurumlarının neden iyi çalışmadığı konusunu irdelemiş ve sağlık kurumlarının işleyişini azaltan iki ana faktöre işaret etmiştir:

- 1) Etkili denetim yapılamaması;
- 2) Müesseselerin yabancılara bağımlılığı, araçgereç sorunları.

Özerklik isteyenlere cevap olarak, "Özerklik kendini denetimle başlar. Etkili denetim için devlet otoritesi, uygun yasa ve güvenilir adalet mekanizması

ve tarafsız bir hükümet gerekir. Politikacıların elinde oyuncak olan müesseselerin denetimi yapılamaz" derdi. Bugün de ülkemizde hemen her alanda denetimden ne yazık ki eser yok. Denetlenmeyen devlet ve özel sağlık kurumları, eğitim kurumları, gıda üretim yerleri ve daha neler nereler.. Devleti, denetim yapabilen ve sonuçta gerekli önlemleri alan bir kurum olarak tanımlayabiliriz. Denetimin olmadığı yerde devlet ne kadar vardır diye sormak gerekir?

Sivil toplum örgütlerine destek

Hocamız, sivil toplum örgütlerine önem verir ve bunların halk sağlığı eğitimi için önemli bir aracı olduğuna inanırdı.

İstanbul Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş Derneği (kuruluş, başkanlık, şeref başkanlığı), Türk Tıp Tarihi Kurumu (başkan, şeref başkanı), İstanbul Halk Sağlık Eğitim Komitesi, Çevre Koruma ve Yeşillendirme Derneği aktif görev yaptığı sivil toplum kuruluşlarındandı.

Unat'ın bilim adamı olarak duyarlılığı konusunda diğer örnekler

Hoca hayatın her alanında milleti için düşündü, konuştu, yazdı. Yüzlerce örneğinden birkaç örnek:

"Türk Ansiklopedisi artık tamamlanmalı" Milliyet 5 Temmuz 1975

"Dünyada ve Türkiye'de aile planlaması" 1988

"Belediyeler ve hayvanları koruma dernekleri" Dirim 1993: 67: 304306

"Niçin?"

Hocamızın çok düşündürücü bulduğu ve "Niçin?" başlığında sordukları bugün de cevap verilmesi gereken önemli konulardır:

"Niçin araç, gereç ve ilaçlarıyla yabancılara bağlı, her an kesilebilecek bir tıp?"

"Niçin biz midesiyle düşünen, beyniyle yiyen, bağ dokusunu parça parça eden ve onu yerini kin ve hasetle dolduran bir yaratık haline geldik?"

"Niçin yalanlar doğruları siliyor?"

"Niçin sağlık hizmetlerinin sosyalleştirilmesi sonuç vermedi?"

"Niçin en başarılı gençlerimiz yurtdışına gidiyor? (Beyin göçü)"

"Türkiye'de bugün niçinlerin oklarının işlemediği örtülere sarılı binlerce iş var..."

Devlet işinde ciddiyet

Hocam Unat, hayatında endikasyon dışı sağlık raporu vermemiştir. "Boş rapor kağıdına, sonuç belgesine kontrol etmeden imza atmayınız" derdi.

Her derse, sanki ilk dersiymiş gibi günlerce önceden hazırlanır ve tatlı bir heyecan içinde dersi anlatır; ders esnasında öğrenciyle sevgi ve saygı ortamı içinde karşılıklı ilişkiyi sağlar.

Mesaiye uyum, göreve bağlılık, iş ve eğitim kalitesinden taviz vermez tutum sergilerdi. Zamanında boykotlar, kapanmalar ciddi ve verimli bir eğitimi olanaksız kılınca hoca çok sevdiği kurumundan istifa etme noktasına gelmiş ve kararından çok zor vazgeçirilmişti.

Sosyal hayatta da modeldi

Unat hoca, yoğun bilimsel faaliyetlerine rağmen milletin içinde olmuş, ailesi, akrabaları, dostları ve sevenleriyle sosyal ilişkilerini kesintisiz sürdürmüştür. Nişan, düğün ve diğer davetlere katılırdı. Evi her zaman sevenlerine açıktı. Sadece bilim adamı olarak değil, aile reisi olarak da model bir insandı. Dr. Samastı'nın ifadesiyle "Kimseyi küçümsemez, hizmetliler dahil bütün personelin tecrübelerinden yararlanır, onlara değer verirdi. İnsan ilişkilerinde sevgi, saygı ve adalete dayalı bir disiplin hakimdi... Ayrımcılıktan şiddetle kaçınır, kimseye iltimas etmezdi."

Hocamız Prof. Dr. E. Kadri Unat, öğrenci ve çalışma arkadaşlarıyla saha çalışmasında. Bıçkidere 1975

Tasarrufa riayet, yerli imkânları ve öz kaynakları kullanma gayreti

Unat hoca her alanda model olma rolünü tutumluluk konusunda da göstermiştir. Tasarrufa riayet, yerli imkânları ve öz kaynakları kullanma ve eskiyi değerlendirme onun belirgin özelliği idi. Faydalı olduğu sürece eskiyi değerlendirir; örneğin teksir kağıtlarının ön ve arkasını kullanmadan atmaz; atılmış penisilin şişelerini hasta materyali almada, serolojik deneylerde kullanırdı. Doçentlik döneminde bile ayakba-bılarını tamir ettirip giydiğini belirtirdi.

Kişisel tutumluluğunun yanı sıra ülkenin bir kuruluşunun bile gereksiz yere harcanmaması için büyük gayret gösterir, mazeret aramadan, yokluk içinde imkânlar üretmesini bilirdi. Mikrobiyo-

loji alanında kullanılan tüm araç ve gerecin yerli üretim olması sevdiğini taşırdı. Nitekim, bu ülkesi balıklı besiyerinin keşfini sağlamıştır. Günün koşullarında zor temin edilen besiyerlerinin çoğunun fonksiyonlarını çok ucuz bir şekilde sağlayan balıklı besiyeri değişik alanlarda kullanılmıştır. Bir ömür mücadele içinde geçen hayatında yılmadı, hep haktan, doğrudan yana oldu, ümitsizliğe düşmedi. Hocamın bizler için rehber olan aşağıdaki sözleriyle yazıma son veriyor, kendilerini rahmet ve saygı ile anıyorum.

"Bugünün üzüntüleriyle yüzünüzü solum, yarına bakan gözlerinizi kuşkuluyorum. Korkmayınız! Türkiye var oldukça, ulusumuz sağlam ve güçlü bir bütün halinde kaldıkça, yardımlaşma ile parazitliğin sınırlarını iyi tanıyan cesur ve bilgili aydınlarımız yaşadıkça bu kutlama kuşaklardan kuşaklara uzayıp gidecektir."

"Yılmayacağız. Durmadan çalışacağız. Niçinlerin parçalayamadığı kalın katranlı perdeleri gerçeklerin iki elimizle taşıdığımız meşaleleriyle tutuşturacağız ve oyunları bozacağız. Biz olmasak bile bizden sonrakilere zengin, ileri güçlü ve parazitleri zincire vurulmuş bir Türkiye'de mutlu olarak yaşayacaklar."

Kaynaklar

Aygün G. Bilim insanı olmak Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, *İnfeksiyon Dünyası* 2006;3: 901.

Öztürk R. Ülkesine ve mesleğine aşık bir öğretim üyesi: Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, *İnfeksiyon Dünyası* 2006;3:849.

Samastı M. İdealist bir bilim adamı: Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, *İnfeksiyon Dünyası* 2006;3:813.

Yücel A. "Hocaların Hocası Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat'a (1914-1918)", *Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Vakfı Yayınları* No:16, 1999:944.

Yücel A., Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat, *İnfeksiyon Dünyası* 2006;3:726.

Unat E. K. Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş ve İslam Dini. 64 sahife. İlim Yayma Cemiyeti Neşriyatı No :10, 1975.

Unat E. K. Mutsuz Bayramlar, 1980.

"Prof. Dr. Ekrem Kadri Unat'tan kulağınıza küpe olsun"

Hocamız hayatın her alanında düşündü, konuştu, yaşadı, yazdı. Yüzlerce sözü arasından hatırladıklarım ve yazılarından "kulağıma küpe olacak" sözlerinden derlediklerimden bir kısmı aşağıda sunulmuştur:

"Fikir sahibi olmak bilgi sahibi olduktan sonradır."

"Bildiklerinizi öğretiniz, saklamayınız."

"Hayat üretmekle anlam kazanır, üretmeden yaşanacak bir hayat anlamsızdır."

"Soru sormak için soru sorulmaz."

"Gecelik malumatla katkı konmaz, soru sorulmaz."

"Bilimsel 'kavga' gelişimin aracıdır."

"Öğrenci asistanı, asistan öğretim üyesini yetiştirir."

"Kendi işimi kendim yaparım, onun için ensem kalındır."

"Vatansızlığın acısını tatmadan kendinize geliniz, birleşiniz, birleştiriniz."

"Bir mevkiinin ehli varken oraya ehliyetsizi atamayınız."

"Yeteneklilerin yetişmesine ve ilerlemesine yardım ediniz."

"Çevrenizdekilere nezakette, emrinizde çalışanlara adaletle muamele ediniz."

"Üstesinden gelemeyeceğiniz işleri yönetmeye kalkmayınız."